

DEPARTEMENT CULTUUR, JEUGD & MEDIA

Vlaamse overheid
Arenbergstraat 9
1000 BRUSSEL
www.vlaanderen.be/cjm

VERSLAG

////////////////////////////////////

Datum: 12 september 2023
Aanwezig: Thomas Leysen (voorzitter), Sabine Taevernier (ondervoorzitter), Jan Ceuleers, Anne van Grevenstein-Kruse, Ben Van Beneden, Werner Adriaenssens, Lieve Watteeuw, Gerrit Vanden Bosch raadsleden,
Hans Feys en Marthe Lemmens (CJM)
Aanwezig voor agendapunt 2: Geert Elshout (DCJM)
Verontschuldigd: Leen Van Dijck, raadslid
Voorzitter: Thomas Leysen
Secretaris: Marthe Lemmens
Onderwerp: vergadering van de Raad voor het behoud van het roerend cultureel erfgoed (Topstukkenraad) – 12 september 2023

////////////////////////////////////

Agendapunten:

1. Goedkeuring verslagen vorige vergaderingen
2. Voorkooprecht
3. Presentatie bozzetti Lucas Faydherbe
4. Beschermingsvraag 'Stilleven met abrikozen in een schaal van wit en blauw porcelein, een takje pruimen en een perzik' van Louyse Moillon
5. Beschermingsvraag en aankoopvoorstel Mercatorbibliotheek Jan De Graeve
6. Varia
 - "Double Progression, Vert et Blanc" van Jesus Rafaël Soto (Middelheimmuseum)
 - Onkostenvergoedingen KIOSK

1. Goedkeuring verslagen vorige vergaderingen van de Raad voor het behoud van het roerend cultureel erfgoed

2. Voorkooprecht

2.1. Context

De heer Geert Elshout (DCJM) geeft toelichting bij het *voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 24 januari 2003 houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang, meer bepaald wat betreft een recht van voorkoop voor roerend cultureel erfgoed, en het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, wat betreft de bescherming van topstukken die beschermd zijn door de monumentenwetgeving.*

De nota, het decreet en de Memorie van toelichting i.v.m. het voorkooprecht zijn consulteerbaar in bijlagen 1, 2 en 3. De presentatie van de heer Elshout werd toegevoegd in bijlage 4.

Dit voorontwerp van decreet regelt het volgende:

Invoeren van een recht van voorkoop bij veilingen.

De voorgestelde invoering van een recht van voorkoop laat de Vlaamse overheid toe om bij publieke veiling van topstukken (zowel in de Topstukkenlijst als niet in de Topstukkenlijst) deze stukken te verwerven tegen het laatst geformuleerde bod om zo deze topstukken voor Vlaanderen te behouden en tot verrijking van de publieke collecties.

Gegevensbescherming

Dit voorontwerp brengt het Topstukkendecreet in lijn met de bepalingen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (EU) van 14 april 2016 voor wat betreft de privégegevens die in uitvoering van het Topstukkendecreet worden bijgehouden.

Fysische ingrepen op topstukken en subsidiering

Topstukken in monumenten die mee beschermd worden door het Onroerenderfgoeddecreet vallen zowel onder de bescherming van het Topstukkendecreet als van het Onroerenderfgoeddecreet. Deze dubbele bescherming schept onduidelijkheid bij de eigenaars en beheerders over de toelating fysische ingrepen op topstukken en inzake de subsidiering van deze ingrepen. Dit voorontwerp van decreet stelt voor om deze dubbele bevoegdheid te schrappen voor wat betreft de toelatingen tot fysische ingrepen op deze stukken en de subsidiëring van deze ingrepen, en van subsidies en dit nog enkel via het Topstukkendecreet te regelen. Hierdoor wordt het aanvragen van toelatingen tot fysische ingrepen en van subsidies voor de eigenaars en beheerders duidelijker en eenvoudiger.

2.1. Vraag aan de Topstukkenraad

De minister van Cultuur vraagt aan de Topstukkenraad om haar advies geven bij dit voorontwerp van decreet.

Dit voorontwerp werd in een eerste lezing goedgekeurd door de Vlaamse Regering en wordt nu voor advies voorgelegd aan de bevoegde adviesorganen. De Regering zal na ontvangst en verwerking van deze adviezen in een tweede lezing, het voorontwerp voor advies aan de Raad van State bezorgen.

2.3. Advies van de Topstukkenraad

De Raad dankt de heer Geert Elshout voor de toelichting bij dit voorontwerp van decreet.

2.3.1. Advies voorkooprecht

De Raad is verheugd dat er een regeling voor **voorkooprecht** voor topstukken in aantocht is. Deze regeling komt tegemoet aan één van de beleidsaanbevelingen die de Raad formuleerde voor de legislatuur 2019-2024: de invoer van een voorkooprecht op topstukken.

De Raad geeft dan ook een principiële gunstig advies voor dit voorstel

Enkele bedenkingen evenwel:

a) samenloop bevoegdheden in Brussel – Hoofdstad

Zowel de Franse Gemeenschap, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en, na goedkeuring van het nu voorliggende ontwerp van dit decreet, ook de Vlaamse Gemeenschap (zullen) beschikken op een recht van voorkoop bij publieke veiling van topstukken in Brussel.

Om bevoegdheidsconflicten te vermijden, is het dan ook aangewezen om werk te maken van een afstemming over de invulling van deze gedeelde bevoegdheden met het Brussels Gewest en de Franse Gemeenschap.

b) beslissingstermijnen

De Raad heeft bedenkingen bij de voorgestelde beslissingstermijn van 60 dagen voor de uitoefening van het voorkooprecht van de Vlaamse overheid.

De Raad noteert dat de opstellers van dit voorontwerp er voor kozen om dezelfde beslissingstermijnen te hanteren als die van de regelingen van de Franse Gemeenschap en het Brussels Gewest

De Raad begrijpt de logica achter die keuze maar vreest dat deze termijn bij de bieders op veilingen tot teveel onzekerheid zou kunnen leiden. De Raad verkiest het Franse systeem van voorkoop waarbij de Franse overheid op de dag van de zitting zelf beslist/moet beslissen om al dan niet haar recht van voorkoop uit te oefenen.

De Raad erkent dat bij een veiling van topstukken die niet op de Topstukkenlijst staan (maar wel beantwoorden aan de criteria "zeldzaam en onmisbaar" van het Topstukkendecreet) het allicht niet mogelijk is voor de Vlaamse overheid om al op de veiling zich te binden aan de uitoefening van haar voorkooprecht. In dit geval acht de Raad de voorgestelde beslissingstermijn van maximaal 60 dagen na de dag van de veiling aanvaardbaar. Aan de veiling van dit type van stukken wordt van tevoren immers vaak weinig weerklank gegeven.

Voor de topstukken opgenomen in de Topstukkenlijst ligt deze situatie, aldus de Raad, duidelijk anders. Indien dergelijke stukken op veiling kopen dan wordt daar voorafgaand aan de veiling veel publiciteit voor gemaakt. Deze lange aanloop naar de veiling biedt de Vlaamse overheid, zo meent de Raad, de

nodige tijd om al voorafgaan aan de veiling te beslissen of zij al dan niet haar voorkooprecht wil uitoefenen en tot aan welke prijs.

Daarom adviseert de Raad om in de regeling voor het voorkooprecht een onderscheid te maken tussen topstukken die op de Topstukkenlijst staan en topstukken die niet op de Topstukkenlijst staan.

1. voor **topstukken die op de Topstukkenlijst staan**, adviseert de Raad om het Franse systeem te hanteren waarbij het voorkooprecht in de veilingzaal toegepast wordt, na het uitbrengen van het laatste bod. Op die manier is er geen wachttijd van 60 dagen en heeft men onmiddellijk zekerheid over een eventuele aankoop.
2. voor **topstukken die niet op de Topstukkenlijst staan**, adviseert de Raad om de in het voorontwerp opgenomen regeling toe te passen, met een beslissingstermijn van 60 dagen.

c) *mogelijkheid tot overdracht van het voorkooprecht aan derden*

Het is belangrijk om zoveel mogelijk actoren te betrekken bij de bescherming van het cultureel erfgoed.

De Raad is dan ook voorstander van de mogelijkheid van een dergelijke overdracht. De Raad denkt daarbij dan in eerste instantie aan de inrichtende machten van musea en aan verenigingen die de bescherming van het erfgoed tot doel hebben, zoals bijvoorbeeld de Koning Boudewijn Stichting.

Het zal dan wel zaak zijn om bij de verdere uitwerking een soort van 'voorrangs- en overlegregeling uit te werken om te vermijden dat meerdere erfgoedactoren een voorkooprecht zouden willen uitoefenen op eenzelfde topstuk.

2.3.2. Advies gegevensbescherming en topstukken beschermd door het Onroerenderfgoeddecreet

Wat betreft de decretale wijzigingen voor de bepalingen van **de Algemene Verordening Gegevensbescherming** (EU) en fysische ingrepen en subsidiëring voor topstukken in monumenten die ook beschermd worden door **het Onroerenderfgoeddecreet**, heeft de Raad geen opmerkingen. Zij begrijpt uit de memorie en adviezen hierover dat de voorgestelde aanpassingen 'standaard' zijn en reeds in vele decreten werden ingevoegd om ze in overeenstemming te brengen met de vereisten van het GDPR.

2.3.3. Advies toelating fysische ingrepen en subsidiëring

De Raad is geheel en al gewonnen voor dit voorstel dat de regelgeving op dit vlak eenduidiger maakt en voor zowel de erfgoedzorgers als voor de erfgoedbeschermer eenvoudiger qua toepassing door de invoering van een 'enig loket' voor deze toelatingen en subsidiëringen.

De memorie van toelichting geeft aan dat in geval van topstukken die ook beschermd worden krachtens het Onroerenderfgoeddecreet de bevoegde ambtenaren van het agentschap Onroerend Erfgoed met raadgevende stem betrokken moeten worden bij de beraadslagingen van de Raad. Op die manier, zo meent de Raad, kunnen inderdaad de kennis, ervaring en inzichten van het agentschap Onroerend Erfgoed 'back office' maximaal bij de advisering en besluitvorming meegenomen worden terwijl 'front office' voor de erfgoedbeheerders er slechts één aanspreekpunt is.